

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากเรื่องแรงงานประมงและแรงงานข้ามชาติ

ตอนแรกที่ดิฉันได้ยินคำว่า “แรงงานประมง” ดิฉันมองว่าเป็นเพียงคนที่ทำงานบนเรือ ออกไปจับปลา เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนักและอยู่ห่างจากคนที่รักเท่านั้น แต่หลังจากที่ได้ฟังการพูดคุยจากหลายฝ่าย ทั้งกระทรวงแรงงาน องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน สมาคมประมง และแรงงานข้ามชาติเอง ดิฉันกลับรู้สึกว่าการนี้มีรายละเอียดมากกว่าที่คิด และมีหลายอย่างที่คนทั่วไปอาจมองไม่เห็น สิ่งที่ดิฉันได้เรียนรู้มากที่สุด คือ แรงงานประมงไม่ได้มีแค่คนไทยอย่างที่เคยเข้าใจ แต่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศกัมพูชาและประเทศเมียนมา คนเหล่านี้เข้ามาทำงานเพื่อหาเงินและดูแลครอบครัว แต่กว่าจะได้เข้ามาทำงานก็ต้องผ่านหลายขั้นตอน ทั้งการเดินทาง การทำเอกสาร และการหานายจ้าง จุดนี้เองที่ทำให้ดิฉันเข้าใจความหมายของ ‘การจัดหางาน’ ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพราะการจัดหางานไม่ได้หมายถึงแค่การหางานให้คนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ก่อนที่แรงงานจะเข้ามาทำงาน หากขั้นตอนเหล่านี้มีปัญหา ก็อาจส่งผลกระทบต่อแรงงานตั้งแต่มองหางานไม่ได้เริ่มทำงานจริง นอกจากนี้ ดิฉันยังได้รู้จักคำว่า “วอลลิสต์” (Watch list)* และ “แบล็กลิสต์” (Black list)** ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและการเฝ้าระวังคนหรือหน่วยงานที่อาจมีปัญหา ดิฉันคิดว่าการมีระบบแบบนี้อาจช่วยป้องกันปัญหาได้ แต่สิ่งสำคัญคือข้อมูลที่นำมาใช้ต้องมีที่มาและสามารถตรวจสอบได้ เพราะถ้าหากข้อมูลผิด คนที่ไม่ได้ทำผิดก็อาจได้รับผลกระทบไปด้วย ดังนั้น หากมีคนถูกใส่ชื่อในวอลลิสต์หรือแบล็กลิสต์ ก็ควรมีขั้นตอนที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้สามารถชี้แจงหรือหักล้างได้ แต่เนื่องจากในความเป็นจริงขั้นตอนเหล่านี้ค่อนข้างเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เมื่อฟังเรื่องเหล่านี้ ดิฉันจึงเริ่มเข้าใจคำว่า ‘ปิศาจที่แท้จริงคือระบบการจัดการ’ มากขึ้น ตอนแรกฟังแล้วอาจรู้สึกว่าเป็นคำที่แรง แต่เมื่อได้ฟังเรื่องต่าง ๆ ดิฉันกลับคิดว่าคำนี้มีความหมายมาก เพราะปัญหาหลายอย่างไม่ได้เกิดจากคนคนเดียว แต่เกิดจากระบบที่มีหลายขั้นตอนและมีช่องว่างอยู่

ตัวอย่างเช่น วิดีโอสัมภาษณ์ที่ดิฉันได้รับฟังและรับชมอย่างสะเทือนใจ คือ มีแรงงานคนหนึ่งถูกทำร้าย และได้เข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ แต่หลังจากได้รับเงินชดเชย เมื่อนำไปหักกับหนี้สินที่มีอยู่ สุดท้ายเขาเหลือเงินติดตัวเพียงประมาณ 2,000 บาท

จากเรื่องนี้ทำให้ดิฉันรู้สึกว่า ต่อให้มีระบบช่วยเหลืออยู่แล้ว แต่ถ้าปลายทางของแรงงานยังเหลือเพียงเงินจำนวนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับสิ่งที่เขาต้องสูญเสียไป มันก็น่าคิดว่าระบบที่มีอยู่สามารถช่วยให้ชีวิตของเขาดีขึ้นได้จริงหรือไม่ เพราะสิ่งที่เขาต้องจ่ายไม่ใช่แค่เงิน แต่คือแรงกาย ความปลอดภัย และร่างกายของตัวเอง จากมุมมองของแรงงานข้ามชาติ ดิฉันคิดว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการอาจเป็นเรื่องพื้นฐานมาก คือการได้ทำงานอย่างปลอดภัย ได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม มีเอกสารที่ถูกต้อง และเมื่อเกิดปัญหาก็สามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะแรงงานเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงแรงงานในระบบ แต่เป็นคนที่มีความหวัง และต้องการงานเพื่อให้ชีวิตของตัวเองและครอบครัวดีขึ้น

ดังนั้น วิธีแก้ที่ดิฉันคิดว่าน่าจะช่วยได้ คือ การทำให้ระบบเข้าใจง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องภาษาและเอกสาร ควรมีช่องทางให้แรงงานข้ามชาติสามารถสอบถามหรือร้องเรียนได้ และควรตรวจสอบการจัดหางานตั้งแต่ต้น เพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานต้องมีหนี้สินสูงตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มทำงาน นอกจากนี้ หน่วยงานต่าง ๆ ก็ควรทำงานร่วมกันมากขึ้น เพราะปัญหาของแรงงานหนึ่งคนไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานเดียว ถ้าทุกฝ่ายช่วยกันดูตั้งแต่ต้นทาง ปัญหาหลายอย่างอาจไม่ต้องรอให้เกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยแก้ หลังจากได้ฟังเรื่องนี้ ดิฉันรู้สึกตัวเองมองคำว่า แรงงานประมง เปลี่ยนไป จากที่เคยมองว่าเป็นเพียงอาชีพหนึ่ง กลับเห็นว่ามีคนจำนวนมากอยู่เบื้องหลังอาชีพนี้ และพวกเขาก็มีชีวิต ความรู้สึก และปัญหาที่ควรได้รับความสนใจเหมือนกับทุกคน

สุดท้ายนี้ ดิฉันมองว่าการแก้ปัญหาแรงงานไม่ควรจบลงแค่การชี้หน้าหาคนผิด แต่ควรมองย้อนกลับมาพิจารณาว่า ระบบมีข้อบกพร่องตรงไหนและเราจะร่วมกันพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไร คำว่า **ปีศาจที่แท้จริงคือระบบการจัดการ** จึงไม่ได้หมายความว่าคนในระบบคือตัวร้าย แต่หมายถึงระบบที่ยังมีช่องว่าง จนทำให้คนบางกลุ่มต้องหลุดออกจากการได้รับสิทธิอันชอบธรรม หากเราสามารถอุดรอยรั่วและแก้ไขที่ต้นตอของระบบได้ ปัญหาของแรงงานก็จะลดลงและนำไปสู่ความยุติธรรมที่แท้จริงสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ

* Watch list รายชื่อบุคคล สถานประกอบการ หรือประเทศ ที่ทางการหรือหน่วยงานรัฐขึ้นบัญชีไว้เพื่อตรวจสอบ ควบคุม และติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีความเสี่ยงในการกระทำผิด

** Black list รายชื่อแรงงานต่างด้าวที่หน่วยงานรัฐสั่งห้ามเข้าประเทศ ห้ามทำงาน หรือถูกเพิกถอนสิทธิพำนักระหว่างประเทศ เนื่องจากทำผิดกฎหมายร้ายแรง บุคคลในกลุ่มนี้จะถูกบันทึกประวัติเพื่อปฏิเสธการออกวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน

นางสาวณฐญา สินไชย